

5. Гошовский В. У истоков народной музыки славян. Очерки по музыкальному славяноведению / В. Гошовский. – М. : Советский композитор, 1971. – 304 с.
6. Гриценко П. Ю. Простір і час у лінгвістичній географії / П. Ю. Гриценко // Проблеми сучасної ареалогії. — К., 1994. — С. 102-110.
7. Колесса Ф. Музикознавчі праці / Ф. Колесса // Старинні мелодії українських обрядових пісень (весільних і колядок) на Закарпатті. – К. : Наукова думка, 1970. – С. 368-397.
8. Коропніченко Г. Традиційні колядні наспіви Київщини в контексті дослідження перехідних зон / Г. Коропніченко // Проблеми етномузикології. Збірник наукових праць. – К., 2009. – Вип. 4. – С. 131-153.
9. Коропніченко Г. Перехідна зона як об'єкт мелогеографії. За матеріалами весільних наспівів межиріччя Тетерева та Ірпеня / Г. Коропніченко // Проблеми етномузикології. – Київ, 1998. – С. 137-165.
10. Кочан В. Феномен пограниччя у соціокультурному вимірі. Автореф. дис. ... канд. філос./ наук. кер. О. А. Габрієлян. - Сімферополь, 2008. – 19 с.
11. Кубійович В. Мармароська котловина / В. Кубійович // Енциклопедія Українознавства. Словникова частина / Гол. ред. В. Кубійович. – Львів: НТШ, 1994. – Т. 4. – С. 1475.
12. Кубійович В. Мармаросько-Буковинська верховина / В. Кубійович // Енциклопедія українознавства. Словникова частина / Гол. ред. В. Кубіович. – Львів: НТШ, 1994. – Т. 4. – С. 1475-1476.
13. Панькевич І. Українські говори Підкарпатської Русі і суміжних областей. Звучання і морфологія. – Прага, 1938. – 549 с.
14. Леньо П. Етнокультурні процеси в середовищі українців Мараморощини / П. Леньо // Народна творчість та етнографія. — К., 2010. — №3. — с. 36-47.
15. Народні пісні подкарпатських русинів. Зобрали: [Д. Задор, Ю. Костьо, П. Милославський] факс. вид. – Ужгород : Карпати, 1992. – Ч. 1. – 112с. : нот.
16. Мараморощина // Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник. Випуск 3. Предметно-тематична частина: К-О. – 2011. – С. 81-82
17. Мацієвський І. До вивчення народної музики маргінальних українських територій // П'ята конференція дослідників народної музики червононоруських (галицько-володимирських) та суміжних земель : Матеріали / ред.-упоряд. Б. Луканюк. – Львів, 1994 (15-16 грудня). – С. 68-69.
17. Мурзіна О. І. Регіональна характеристика українського фольклору / О. І. Мурзіна // Лекції з теорії української традиційної музики. Підручник. [рукопис]
18. Мушинка М. Голоси предків / М. Мушинка. – Пряшів, 2002. – 256 с.: нот. Мараморощина // Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник. Випуск 3. Предметно-тематична частина: К-О. – 2011. – С. 81-82.
19. Томашиівський С. Етнографічна карта Угорської Русі. – «Сборник по славяноведению», III, СПб, 1910, с. 12

УДК 785.1.6 : 78.071.1 (73)

Юрій Дяченко

ФРЕНК МАРОККО – МАЙСТЕР АКОРДЕОННОГО ДЖАЗУ. СПЕЦИФІКА НОВАЦІЙ

В статті розглядаються основні новаторські риси в композиторській творчості Френка Марокко. Визначено роль композитора в становленні джазового баянно-акордеонного виконавства.

Ключові слова: баянно-акордеонне мистецтво, джазове акордеонне мистецтво, композиторська творчість.

Дяченко Ю. Френк Марокко – мастер аккордеонного джаза. Специфика новаций. В статье рассматриваются основные новаторские черты в композиторском творчестве Френка Марокко. Определена роль композитора в становлении джазового баянно-аккордеонного исполнительства.

Ключевые слова: баянно-аккордеонное искусство, джазовое аккордеонное искусство, композиторское творчество.

Dyachenko Yu. Frank Marocco the jazz accordion master. Specificity of innovations. The article reviews the main innovate features of Frank Marocco composer's activity. Defined composer's role in jazz accordion performing art development.

Keywords: accordion art, jazz accordion art, composer activity.

На сучасному етапі розвитку вітчизняного інструментального виконавства баян та акордеон займають міцні позиції в академічному мистецтві. Розширення оригінального репертуару, поява концертів для баяна та акордеона з оркестром, розвиток конкурсно-фестивальної та концертної діяльності виконавців значною мірою сприяли становленню інструментів на професійній академічній естраді. Поруч з академічною культурою спостерігається функціонування естрадно-джазового напряму в баянно-акордеонному мистецтві. Широке втілення творів популярної, легкої музики в концертні програми багатьох виконавців; значна популярність серед слухачької аудиторії зумовили актуальність теми статті.

Метою статті є визначення новаторських складових творчості Френка Марокко в сфері баянно-акордеонного мистецтва.

Процес розвитку академічного баянного мистецтва впливає на творчий пошук серед композиторів та виконавців. Започатковуються нові виконавсько-композиторські тандеми, які відбувалися, перш за все, на виконавсько-детермінаційних засадах. Ще у 60-ті роки минулого століття утворилась творча співдружність представника світового модерн-акордеона Могенса Елегарда (баян) з композитором-симфоністом Оле Шмідтом, що вирішила долю видатного національного явища в Данії. Наприкінці ХХ століття вибудовувався відомий тандем Ф. Ліпс – С. Губайдуліна (Росія), В. Рунчак – П. Фенюк (Україна). У цілому необхідно констатувати тенденцію зростання інтересу до баяна та акордеона з боку професійних композиторів неоавангардної і постмодерністичної направленості як у всьому світі, так і в Україні. Серед таких композиторів слід відзначити Є. Станковича, К. Цепколенко, Л. Самодаєву, Ю. Гомельську, В. Ларчикова, О. Щетинського, В. Польову, Св. Луньова. Процес академізації інструмента сприяв процесу наукового осмислення баянного мистец-

тва у працях М. Давидова, М.Імханицького, А. Сташевського та інших. Разом з етапом академічного виконавства спостерігається світове становлення естрадно-джазового баянно-акордеонного мистецтва. Концертна діяльність видатних виконавців, яскравість музичної мови, легкість та доступність музичного матеріалу широкому загалу слухачів значно вплинули на популярність творів естрадно-джазового напрямку.

Свою увагу до процесу розвитку естрадно-джазового напрямку баянно-акордеонного мистецтва приділили молоді науковці. Так М.Булда [1] визначає основні відмінності понять «естрадна» і «джазова» музика. Зі слів авторки естрадна музика вбирає в себе багатство жанрів, стилів, манер, способів виконання і належить до виду музичного мистецтва, що об'єднує різні форми вокального та інструментального виконавства. «Серйозна» джазова музика – виявляється у специфічності музичної мови, імпровізаційній основі джазу, оригінальному звукотворенні та фразуванні, складній багатоплановій ритмічній структурі, інтонаційному строю, що допускає відхилення від температії. Все це сформувало джаз як самостійний напрямок професійного музичного мистецтва. Обсяг дослідження має велике значення для наукового осмислення даної проблематики і займає гідне місце в науковій скарбниці баянно-акордеонного виконавства.

О. Немцева [3] в розглядає проблеми, пов'язані не тільки з історичними особливостями функціонування популярної музики для баяна і акордеона, але й аналізує специфіку її виконання. Авторка виявляє особливості розвитку популярної музики для баяна та акордеона як самостійне направлення баянно-акордеонного виконавського мистецтва, виявляє основні етапи історії розвитку популярної музики, визначає тенденції розвитку оригінального репертуару. Робота має вагомим значення в сфері сучасного баянно-акордеонного виконавського процесу.

Сучасні пошуки науковців значною мірою сприяють розвитку баянно-акордеонного виконавства сьогодення.

Якщо в академічному виконавстві розповсюдженим був кнопковий інструмент (баян) то в естрадному та джазовому виконавстві пріоритет належав клавішному інструменту (акордеону). Акордеон отримав широке розповсюдження на дансінгах, в вар'єте¹, кабаре, мюзік-холах, ресторанах та кафешантанах – до слова, в самих різноманітних місцях відпочинку людей не тільки Західної Європи, але й країн Америки. Все частіше акордеон звучить на професійній концертній естраді. З 40 – 50-х років ХХ століття інструмент отримав широке застосування в музичному побуті, естрадному та джазовому мистецтві.

За твердження М.Імханицького ще у перші десятиліття ХХ століття акордеон почав широко побутувати в США [2, с. 305]. На початку популяризаторами акордеону були емігранти з Італії. Одними з таких стали брати

¹ Вар'єте – вид театру, в концертах якого поєднуються різноманітні вистави легких жанрів – комедійні, циркові, хореографічні, музичні виступи, і зокрема, інструменталістів.

П'єтро та Гуідо Дейро. Основними концертними майданчиками музикантів стали сцени вар'єте, на яких П. та Г. Дейро здобули значну популярність серед слухачів. Президент Американської асоціації акордеоністів, заснованої в 1938 році, П'єтро Дейро зробив свій великий внесок в розвиток акордеонного мистецтва. Йому належить два концерти для акордеона з оркестром, транскрипції багатьох оперних увертюр (записаних на грамплатівки), обробки популярних пісень і танцювальних мелодій. Також П. Дейро займається педагогічною роботою, видає репертуарні та методичні збірки, школи гри на інструменті. Гуідо Дейро став не менш популярним виконавцем за свого брата. Транскрипції популярних творів музичної класики, пісень і танців користувались фантастичним успіхом. Творчу діяльність П. та Г. Дейро слід зазначити як своєрідний старт професійного естрадного акордеонного мистецтва.

Послідовниками ідеї естрадного акордеонного виконавства виступили відомі музиканти: П. Фросіні, Е. Галла-Ріні, Ч. Ман'янте, А. Ван Дамм, Ф. Марокко та ін. Трансформуючи естрадно-джазове музичне мистецтво кожен з них зробив вагомий внесок в виконавську практику того часу. П'єтро Фросіні став першим композитором який широко використовував міхо-репетиційну техніку, чітко ритмізоване міхове тремоло. Твори композитора мають яскравий, граціозний характер, велику кількість гострих синкоп, колоритний орнамент мелодії. Ентоні Галла-Ріні виступив активним пропагандистом акордеона як концертного інструмента. Музикант видав двотомну методичку навчання на акордеоні. Серед творів написаних Е. Галла-Ріні слід виокремити Сонату для акордеона соло, два концерта для акордеона з оркестром та велику кількість естрадних мініатюр. Чарльз Ман'янте увійшов в історію як перший акордеоніст котрий виступив з сольним концертом у відомому концертному залі Карнегі-Холл. Для творів Ч. Ман'янте характерний темпераментний характер, гострий ритмічний пульс, імпульсивний мулодичний розвиток. Арт Ван Дамм є одним з найвідоміших представників естрадного виконавського мистецтва. Для творів та імпровізацій А. Ван Дамма характерна різноманітна орнаментика молодичної лінії, синкопи, колоритна септакордика.

Проте одним із найяскравіших зірок естрадного та джазового акордеонного мистецтва є Френк Марокко. Народився 2 січня 1931 року в м. Уокіган штату Іллінойс (США). На початку 50-х років ХХ століття організує свій перший джазовий квартет в якому значною мірою розкриває свій імпровізаторський талант. Музикант виступає з відомими джазовими співаками, записує кілька дисків з Френком Сінатрой, а також з іншими відомими співаками та акторами – Доріс Дей, Лайзой Мінеллі, Трейсі Чепмен. Протягом кількох років співпрацює з гуртом Леса Брауна і Бобом Хоупом. Пізніше Френк Марокко працює в Голівуді та записує треки для кіно та телебачення. Музикант залишив після себе великий спадок записаних творів. Дискографія виконавця налічує велику кількість записаних альбомів : Two

for the Road (2011), Traveling “in Time” (2011), Changes (2010), Giannelli Square (2010), Turns up the Flame (2010), Jazz on the Road (2009), Cammino Dritto (2008), Appassionato (2008), Be-bop buffet (2006), Just Friends (2006), Back in Time (2006), Beyond the Sea (2004), Made in Germany, Freedom Flight (1995), , Brazilian Waltz, Ballade for Anne, A Nite in Marocco, Frank Marocco Quintet Live, Turn out the Stars, Evergreen (1992), Like Frank Marocco.

Слід зазначити, що композиторська творчість Френка Марокко відноситься саме до джазового мистецтва. За свою виконавську кар'єру музикант виступав разом з відомими джазовими музикантами – Реєм Брауном, Джефом Хемілтоном, Джо Пассом, Хербом Еллісом, Рішаром Гал'яно, Ренцо Руджері, Бобом Шепардом, Джимом Холлом та ін.

Постійно вдосконалюючи своє джазове виконавське мистецтво, Ф. Марокко виводить акордеон на новий щабель професійного джазового мистецтва. Серед знакових джазових творів митця виокремлюються “*Autumn in Paris*”, “*Waltzing with Toots*”, “*Harlem Nocturne*”, “*Home Again*”, “*Summerville*” “*Big-Band Medley*”.

Аналізуючи “*Autumn in Paris*” визначаємо оригінальне гармоніко-фактурне викладення музичного матеріалу. Гармонічний план твору будується здебільшого на альтерованих септакордах та нонакордах. Використовуючи модель інструмента з готовими акордами автор досягає утворення більш складного гармонічного плану шляхом сумісництва готових акордів лівої клавіатури з окремими звуками в партії правої руки.

Твір починається з імпровізаційного вступу, побудованому на гармонічному квадраті основної теми. Помірний, виразний характер мелодики вступу наповнений ностальгічними відтінками задає основний характер твору. Головна тема має чітко виражену *свінгову* основу з синкопованою та пунктирною мелодичною лінією. Інтонаційні акценти теми підкреслюються пунктирним ритмічним малюнком та альтерованими прохідними звуками. Використовуючи простий композиційний елемент, наповнений альтерованими акордами, автор створює чітку гармонічну та формотворчу сітку – джазовий квадрат. Наступний, імпровізаційний розділ будується на гармонічному квадраті основної теми (як в джазовій музиці). Характер цього розділу не відрізняється від основної теми. Імпровізаційні фрази не виходять за рамки метричної довжини фраз основного розділу, проте спостерігається більша розгорнутість музичного матеріалу. Цей розділ сміливо можемо назвати “*квазіімпровізацією*” – заздалегідь створена імпровізація в якій не може бути жодного відхилення від музичного тексту під час наступних програвань. Останній розділ є динамізованою репрізою, завершальною частиною всього твору. Композиція “*Autumn in Paris*” є зразком оригінального джазового стилю свінг. Одним з послідовників такого стилю є український композитор Віктор Власов. Використовуючи схожі композиторські принципи Власов створює кілька творів в стилі свінг. На сам перед це стосується творів “Звуки джаза”, “Шаги”.

Джаз-вальс “*Waltzing with Toots*” є ще одним знаковим твором в композиторській біографії митця. Виразна мелочна лінія, гнучка, пластична і разом з тим чітка ритміка є окрасою даного твору. Типовими рисами стилю Ф. Марокко залишається використання більш складної гармонії, синкопуючий ритм та чітка квадратна будова музичних речень. В цьому творі автор поєднав риси джаз-вальсу та традиційного французького жунру мюзет. Мюзет як феномен музичної культури Франції налічує майже три століття свого існування та розвитку. Віртуозний характер тематизму, раптові динамічні контрасти, зміщення сильних долей такту, акордовий вступ, яскравість фраз та речень – риси “*Waltzing with Toots*” які вказують на належність до мюзету. Проте використання синкопованих ритмів в мелодії та супроводі, тональні відхилення, розширений альтерованими звуками гармонічний план є свідченням джазової спрямованості вальсу. Твір є популярним серед багатьох сучасних виконавців. “*Waltzing with Toots*” був одним з перших досвідів синтезу джазу з традиційним французьким мюзетом. Послідовником і реформатором жанру мюзет виступив Рішар Гальяно, який увійшов в історію світового баянного мистецтва як видатний джазовий баяніст. Р. Гальяно створив свій стиль мюзету – «New Musette». Автору належить велика кількість мюзетів та джазових творів для баяна соло: “*Fou rire*”, “*Tango pour Claude*”, “*Waltz for Nicky*”, “*La Valse a Margaux*” та інші. Композиції Гальяно мають схожість з творами Ф. Марокко у моментах використання колоритної альтерованої гармонії та синкопованого ритмічного малюнку, включення імпровізаційних розділів.

Композиція “*Home Again*” Ф.Марокко належить до джазового стилю “бібоп”. В джазовому мистецтві стиль бібоп прийшов на зміну свінгу, як нове, експериментальне направлення джазу малих ансамблів - комбо. Характерним складом ансамбля є саксофон, труба та ритм-група. Відомими представниками стилю бібоп є Чарлі Паркер, Дітті Гілеспі, Телоніус Монк, Чарлі Крістіан.

Однією з ознак бібопа “*Home Again*” є унісонне проведення теми на початку та в кінці твору. “Квазіімпровізації” характеризуються бурхливим, дещо нервовим фразуванням, віртуозними пасажами, сухими артикуляційними сполуками. Гармонічний план твору базується на альтерованих акордах та політональних співвідношеннях. Раптові тональні відхилення в тональності далекої спорідненості підкреслюють загальне напруження викладення музичного матеріалу. Основою ритмічної стійкості твору стає партія лівої руки, ніби соло контрабасу в ансамблі. Слід зазначити, що тема басу набуває цілісної мелодичної лінії, що є не типовим для баяна та акордеона (звичного гомофонно-гармонічного викладення фактури). Твір “*Home Again*” Ф.Марокко є втіленням “справжнього” джазу в солюючому баянно-акордеонному виконавстві.

Проаналізувавши твори Ф.Марокко слід зробити **висновки** щодо втілення основних новаторських рис джазової стилістики в сфері баянно-

акордеонного мистецтва. Отже, Френк Марокко є постаттю яка трансформувала стале баянно-акордеонне виконавство. Музикант став новатором саме джазового акордеонного мистецтва. Велика кількість творів, транскрипцій та аранжувань створена митцем саме для солюючого акордеона. Одними з основних рис джазового викладення музичного матеріалу є :

- використання колоритної альтерованої гармонії;
- синкопований ритмічний малюнок;
- яскравість музичних фраз та речень;
- використання квазіімпровізації.

Марокко розвиває звиклі жанри та створює твори нового стилю для баянно-акордеонного мистецтва.

І найголовніше, Френк Марокко став новатором саме солюючого джазового акордеонного виконавства, проторивши шлях для своїх послідовників і заклавши міцний фундамент для подальшої роботи саме в цьому руслі.

Література

1. Булда М. В. *Естрадно-джазова музика в акордеонно-баянному мистецтві України другої половини ХХ – початку ХХІ століття: композиторська творчість і виконавство : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / Булда Марина Володимирівна. — Харків, 2007. — 19 с.*
2. *Имханицкий М. И. Музыка зарубежных композиторов для баяна и аккордеона : учеб. пособие / М. И. Имханицкий. — М. : РАМ им. Гнесиных, 2004. — 376 с.*
3. *Немцева О. А. Популярная музыка для баяна и аккордеона в контексте развития белорусской и мировой художественной культуры ХХ-ХХІ вв. : автореф. дис. ... канд. искусствоведения : 17.00.09 / Немцева Ольга Александровна. — Минск, 2014. — 26 с.*
4. *Сташевський А. Я. Баянне мистецтво України: тенденції розвитку оригінальної музики та індивідуальне втілення жанрово-стильового аспекту у творчості Володимира Рунчака : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / Сташевський Андрій Якович. — К., 2004. — 20 с.*

УДК 781.6

Владимир Дорохин

О ФУНКЦИИ САМОАНАЛИЗА В ПРОЦЕССЕ ИСПОЛНЕНИЯ МУЗЫКАЛЬНОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ

В статье раскрывается специфика музыкального анализа в процессе исполнительской коммуникации. Исследованы особенности функционирования механизмов музыкального анализа в условиях регламентированности художественного времени, множественности ракурсов анализа в одновремени, сознательных и подсознательных действий.

Ключевые слова: музыкально-исполнительский анализ, сознание, подсознание, навыки, умения, целевая установка.